

“LẤY TỰ HỌC LÀM CỐT. DO THẢO LUẬN VÀ CHỈ ĐẠO GIÚP VÀO” - NGUYÊN TẮC CƠ BẢN TRONG NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC, ĐÀO TẠO Ở CÁC TRƯỜNG SĨ QUAN QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

“MAKING SELF-STUDY THE CORE, WITH DISCUSSION AND GUIDANCE AS SUPPORT”: A FUNDAMENTAL PRINCIPLE FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION AND TRAINING IN MILITARY OFFICER SCHOOLS TODAY

PHÙNG QUANG QUÂN (*)

Tóm tắt: Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nhấn mạnh: “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” (Hồ Chí Minh, tập 5, 2011, tr.312), quan điểm này đã trở thành nguyên tắc cơ bản, quyết định đến chất lượng giáo dục, đào tạo đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất và năng lực đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ công tác. Vì vậy, việc quán triệt và vận dụng đúng đắn nguyên tắc “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo ở các trường sĩ quan quân đội và góp phần đào tạo đội ngũ cán bộ cấp phân đội có phẩm chất chính trị vững vàng, năng lực toàn diện, phương pháp công tác khoa học, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới.

Từ khóa: Chất lượng giáo dục, đào tạo; nguyên tắc cơ bản; trường sĩ quan quân đội.

Abstract: President Ho Chi Minh once emphasized: “Making self-study the core, with discussion and guidance as support” (Ho Chi Minh, Vol. 5, 2011, p. 312). This viewpoint has become a fundamental principle that plays a decisive role in determining the quality of education and training of cadres with sufficient qualities and competencies to meet task requirements. Therefore, the thorough grasp and proper application of this principle are of particular importance in enhancing the quality of education and training in military officer schools, contributing to the development of junior-level officers with firm political qualities, comprehensive capabilities, and scientific working methods, capable of fulfilling assigned duties in the new context.

Keywords: Quality of education and training; fundamental principle; military officer schools.

Ngày nhận bài: 05/01/2026 Ngày biên tập: 06/3/2026 Ngày duyệt đăng: 19/3/2026

1. Nguyên tắc “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” trong tư tưởng Hồ Chí Minh

Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (năm 1947), khi bàn về phương pháp huấn luyện,

đào tạo cán bộ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu rõ nguyên tắc: “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào”. Đây không chỉ là một chỉ dẫn quan trọng trong công tác huấn luyện cán bộ, mà còn là một nguyên tắc giáo dục có giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc, thể hiện tư duy biện chứng giữa vai trò chủ thể của người học

(*) **ThS; Học viện Chính trị**

và vai trò định hướng, tổ chức, giúp đỡ của tập thể và người lãnh đạo trong quá trình huấn luyện, đào tạo. Người cho rằng, học tập trước hết là hoạt động tự thân của mỗi con người, là quá trình người học tự mình nỗ lực chiếm lĩnh tri thức, rèn luyện phẩm chất và phát triển năng lực. Người luôn nhấn mạnh rằng tri thức của người học không thể có được bằng cách truyền đạt một chiều hay áp đặt từ bên ngoài, mà nó chỉ có thể trở thành của người học khi họ tự giác, tích cực và bền bỉ trong học tập. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhiều lần khẳng định: “Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời” (Hồ Chí Minh, tập 10, 2011, tr.377), bởi tri thức của nhân loại là vô tận, biến đổi từng ngày, trong khi sự hiểu biết của mỗi cá nhân luôn có giới hạn, do đó không ai có thể tự cho mình đã biết đủ rồi, biết hết rồi mà mỗi người cần phải tiếp tục học và hành để theo kịp đà tiến bộ của nhân loại. Quan điểm này thể hiện cách nhìn biện chứng, tiến bộ về học tập, coi học tập là một quá trình thường xuyên, liên tục, gắn liền với sự vận động và phát triển của thực tiễn cách mạng.

Do đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ trong hoạt động đào tạo của tổ chức, cũng như học tập của cá nhân phải phát huy “lấy tự học làm cốt”, nghĩa là coi tự học giữ vai trò nền tảng, quyết định trực tiếp đến chất lượng và hiệu quả học tập. Dù ở bất kỳ hoàn cảnh nào, trình độ nào, người học cũng phải xem tự học là con đường chủ yếu để mở rộng tri thức, nâng cao trình độ và hoàn thiện nhân cách. Người nhấn mạnh, học không chỉ trong nhà trường, qua sách vở, mà còn phải học lẫn nhau và học Nhân dân, bởi thực tiễn sinh động của cuộc sống và hoạt động cách mạng chính là nguồn tri thức phong phú, thiết thực nhất. Vì vậy, tự học theo Người không tách rời thực tiễn, mà luôn gắn chặt với hành động, với yêu cầu của công việc và nhiệm vụ được giao.

Đối với cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh coi tự học không chỉ là nhu cầu cá nhân, mà còn là trách nhiệm chính trị và đạo đức cách mạng: nếu không học tập, không tiến bộ thì cán bộ sẽ tụt hậu, không theo kịp yêu cầu của nhiệm vụ, thậm chí trở thành gánh nặng cho tổ chức. Bởi lẽ, công việc cứ tiến mãi, không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại phía sau. Do đó, tự học

là điều kiện để mỗi cán bộ, đảng viên hoàn thành tốt chức trách, nhiệm vụ, đồng thời là cơ sở để nâng cao năng lực lãnh đạo, năng lực tổ chức thực hiện đường lối, chủ trương của Đảng và Chính phủ. Người nhấn mạnh rằng việc tự học của cá nhân trong quá trình đào tạo là một hoạt động vừa mang tính tự thân, vừa mang tính xã hội sâu sắc; vì vậy, muốn đạt hiệu quả cao trong huấn luyện, đào tạo thì không thể tách rời việc tự học với hoạt động trao đổi, thảo luận và giúp đỡ lẫn nhau giữa các cá nhân trong một tập thể, giữa các tổ chức với nhau. Theo Người, học tập không chỉ là tiếp thu tri thức từ sách vở hay từ người dạy, mà còn là quá trình học từ đồng chí, đồng đội, từ quần chúng và từ thực tiễn phong phú của đời sống và nhiệm vụ công tác.

Trong quan niệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, thảo luận là hình thức học tập có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, giúp phát huy trí tuệ tập thể và khắc phục những hạn chế của nhận thức cá nhân. Người cho rằng, thông qua trao đổi và thảo luận, những vấn đề chưa rõ sẽ được làm sáng tỏ, những cách hiểu phiến diện sẽ được bổ sung, điều chỉnh, từ đó đi đến sự thống nhất về nhận thức và hành động. Đây chính là con đường để nâng cao trình độ lý luận, mở rộng tầm hiểu biết và rèn luyện phương pháp tư duy khoa học cho người học. Người khẳng định: “Trong lúc thảo luận, mọi người được hoàn toàn tự do phát biểu ý kiến, dù đúng hoặc không đúng cũng vậy” (Hồ Chí Minh, tập 5, 2011, tr.272); chính sự cởi mở, không định kiến đó sẽ khuyến khích người học mạnh dạn suy nghĩ, dám nói, dám tranh luận, từ đó khơi dậy tinh thần sáng tạo và trách nhiệm cá nhân trong học tập. Thảo luận còn là môi trường quan trọng để rèn luyện tư duy phản biện, năng lực diễn đạt, khả năng thuyết phục và phong cách làm việc tập thể cho cán bộ, đảng viên.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng nhấn mạnh, dân chủ trong thảo luận không đồng nghĩa với tùy tiện, vô nguyên tắc. Người yêu cầu việc thảo luận phải đi đúng mục đích, trọng tâm, trọng điểm, phục vụ trực tiếp cho nhiệm vụ học tập và công tác: “Không được nói gàn, nói vòng quanh” (Hồ Chí Minh, tập 5, 2011, tr.272). Điều này thể hiện rõ quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về sự thống nhất

biện chứng giữa dân chủ và kỷ luật, giữa tự do tư tưởng và trách nhiệm trong phát ngôn, nhằm bảo đảm thảo luận thực sự mang lại hiệu quả thiết thực, tránh sa vào tranh luận hình thức, xa rời nội dung cần giải quyết. Trong khi khẳng định vai trò chủ đạo của “tự học” và sự giúp đỡ tích cực của “thảo luận” đối với nhiệm vụ học tập. Người cũng đặc biệt nhấn mạnh vai trò của chỉ đạo, hướng dẫn của lãnh đạo của người đi huấn luyện và cán bộ phụ trách việc đào tạo cán bộ. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, chỉ đạo tức là: “Thả cho họ làm, thả cho họ phụ trách, dù sai lầm chút ít cũng không sợ” (Hồ Chí Minh, tập 5, 2011, tr.316), tuy nhiên không có nghĩa là khi chỉ đạo rồi thì không cần kiểm tra, kiểm soát, mà phải tùy theo hoàn cảnh mà bày vẽ cho mọi người về đường hướng, cách thức, suy nghĩ và việc làm để cho họ phát triển năng lực và sáng kiến.

Do đó, thông qua chỉ đạo sẽ giúp cho hoạt động huấn luyện, đào tạo đi đúng đường lối, chủ trương của Đảng và Chính phủ, đạt được mục đích đề ra; mặt khác chỉ đạo còn giúp người học xác định đúng mục tiêu, nội dung, phương pháp học tập, gắn kết chặt chẽ giữa nhiệm vụ học tập của cá nhân với nhiệm vụ chính trị của tổ chức; đồng thời còn giúp kiểm tra, uốn nắn kịp thời những lệch lạc; tạo điều kiện thuận lợi để việc học tập và tự học phát huy hiệu quả.

Trong những năm qua, các trường sĩ quan quân đội đã luôn quán triệt và vận dụng nguyên tắc nêu trên của Chủ tịch Hồ Chí Minh nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo tại các nhà trường, theo đó các nhà trường đã chú trọng đổi mới phương pháp dạy học theo hướng lấy người học làm trung tâm, phát huy tính tự giác, tích cực của học viên trong tự học, tự nghiên cứu; nhiều phương pháp giảng dạy, hình thức thảo luận mới được áp dụng vào quá trình dạy học mang lại hiệu quả thiết thực; đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý đã phát huy tốt vai trò hướng dẫn, giúp đỡ học viên trong các hoạt động học tập và tự học. Nhờ đó, đa số học viên sĩ quan đã từng bước hình thành phương pháp học tập và tự học tương đối khoa học; nhiều học viên đạt kết quả cao trong học tập, nghiên cứu khoa học, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo của các nhà trường.

Trên thực tế, ở một số trường sĩ quan quân đội vẫn còn những hạn chế như: một bộ phận học viên chưa thực sự coi tự học là nhu cầu tự thân; động cơ học tập chưa bền vững; chưa thấy rõ được vai trò, tầm quan trọng quyết định của tự học tới kết quả học tập của cá nhân, cũng như chất lượng giáo dục, đào tạo của nhà trường. Tại một số nơi, phương pháp dạy học chưa thực sự đổi mới, hoạt động thảo luận còn hình thức, theo lối mòn cũ, chưa thực sự phát huy được vai trò trao đổi, phản biện của học viên. Công tác chỉ đạo, hướng dẫn tự học của các tổ chức có lúc còn chung chung, thiếu cụ thể; chưa tạo được môi trường, điều kiện thuận lợi để học viên phát huy vai trò trung tâm trong quá trình đào tạo... Để khắc phục những hạn chế trên đòi hỏi phải tiếp tục nghiên cứu, vận dụng sáng tạo nguyên tắc “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” của Chủ tịch Hồ Chí Minh phù hợp với đặc điểm đào tạo sĩ quan trong điều kiện hiện nay.

2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay

Một là, tạo chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức và trách nhiệm của các tổ chức, lực lượng sư phạm trong nhà trường. Trước hết, cấp ủy, chỉ huy các cấp và cơ quan chức năng, khoa giáo viên, đơn vị quản lý học viên phải tự mình nghiên cứu, thấu triệt nội dung và giá trị các quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về công tác giáo dục, đào tạo, coi đó là nguyên tắc bất di, bất dịch trong thực hiện nhiệm vụ nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo của nhà trường. Trên cơ sở nhận thức sâu sắc về nội dung và giá trị của nguyên tắc trên, các cấp ủy, tổ chức đảng trong nhà trường cần quán triệt sâu sắc vai trò quyết định của tự học đối với chất lượng đào tạo học viên sĩ quan. Từ đó đề ra nghị quyết lãnh đạo, chương trình hành động cụ thể và xác định rõ trách nhiệm của từng tổ chức, lực lượng trong việc lãnh đạo, chỉ đạo, hướng dẫn và tạo điều kiện cho học viên tự học hiệu quả. Đồng thời, nâng cao trách nhiệm trong việc hướng dẫn học viên trong xây dựng kế hoạch, thực hiện kế hoạch tự học; tích cực giúp đỡ, định hướng học viên về mục đích, động cơ trong học tập thông qua hoạt động dạy học, thảo luận;

tích cực kiểm tra, kiểm soát và đánh giá chất lượng tự học của học viên.

Hai là, đổi mới nội dung, chương trình đào tạo, hình thức, phương pháp dạy học theo hướng phát huy khả năng tự học của học viên. Nội dung, chương trình đào tạo cần được đổi mới theo hướng chuyển mạnh từ mục tiêu “truyền thụ kiến thức” sang mục tiêu “hình thành năng lực tự học, tự nghiên cứu và vận dụng kiến thức vào thực tiễn”. Nội dung chương trình cần được thiết kế theo hướng tinh gọn, cơ bản, hiện đại, sát với thực tiễn huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu và công tác chỉ huy, quản lý bộ đội ở cấp phân đội; nội dung, chương trình đào tạo cần thiết kế theo các khối kiến thức bắt buộc, khối kiến thức tự chọn và khối kiến thức dành cho tự học, tự nghiên cứu, qua đó sẽ tạo điều kiện để học viên chủ động xây dựng kế hoạch học tập, phát huy tính tích cực, sáng tạo, tránh tình trạng học thụ động, học đối phó. Đồng thời, cần làm chuyển biến mạnh mẽ hơn nữa về chất lượng phương pháp dạy học “lấy người học làm trung tâm” coi trọng vai trò chỉ đạo, tổ chức, định hướng của các lực lượng sư phạm trong các hình thức dạy học. Đổi mới việc đánh giá kết quả học tập theo hướng coi trọng quá trình và năng lực tự học của học viên.

Ba là, phát huy vai trò hướng dẫn, định hướng của đội ngũ giảng viên và cán bộ quản lý trong quá trình đào tạo. Đội ngũ giảng viên cần định hướng mục tiêu, nội dung, phương pháp tự học; hướng dẫn học viên cách học và cách nghiên cứu, sưu tầm và cách sử dụng tài liệu, cách tư duy khoa học và vận dụng kiến thức vào thực hiện nhiệm vụ của học viên đào tạo sĩ quan, để từ đó định hướng giúp học viên có ý thức tự học và tự rèn nhằm đáp ứng yêu cầu công việc của sĩ quan sau khi tốt nghiệp ra trường. Mặt khác, đội ngũ cán bộ quản lý học viên cần phải phát huy vai trò của mình trong tổ chức, duy trì nền nếp, kiểm tra và uốn nắn kịp thời quá trình tự học, tự rèn; tạo môi trường học tập chính quy, kỷ luật, thuận lợi cho học viên phát huy tính tích cực, tự giác trên hành trang trở thành người cán bộ tương lai. Bên cạnh đó, bản thân mỗi giảng viên và cán bộ quản lý phải nêu gương sáng về đạo đức và tinh thần tự học, tự bồi dưỡng nâng

cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ để tạo sức lan tỏa, góp phần nâng cao ý chí, nghị lực trong tự học, tự rèn của học viên.

Bốn là, xây dựng môi trường sư phạm thuận lợi cho hoạt động tự học. Việc tạo lập môi trường sư phạm chính quy, tiên tiến, mẫu mực là nơi hình thành động cơ, thái độ, phương pháp học tập đúng đắn, giúp học viên phát huy năng lực tự học, tự nghiên cứu và rèn luyện theo tư tưởng Hồ Chí Minh góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo ở các nhà trường. Do đó, cần phát huy dân chủ, xây dựng sự đoàn kết, kỷ luật, thống nhất giữa các cơ quan đơn vị trong nhà trường và trong tập thể học viên. Phát huy vai trò, trách nhiệm nêu gương của đội ngũ cán bộ, giảng viên và ý thức tự giác của học viên trong giao tiếp, ứng xử và xây dựng lối sống, tác phong chuẩn mực trong học tập, công tác. Tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị theo hướng hiện đại, hệ thống thao trường, bãi tập chính quy, sát với thực tiễn nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu; thường xuyên tổ chức tốt các phong trào thi đua học tập, tự học, nghiên cứu khoa học bảo đảm thiết thực, hiệu quả, tránh các biểu hiện hình thức, xa rời thực tiễn.

Nguyên tắc “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” trong giáo dục, đào tạo cán bộ của Chủ tịch Hồ Chí Minh có giá trị sâu sắc cả về mặt lý luận và thực tiễn. Việc quán triệt và vận dụng đúng đắn nguyên tắc này có ý nghĩa quyết định trong nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo học viên sĩ quan cấp phân đội ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay. Trong bối cảnh mới, đòi hỏi các trường sĩ quan phải luôn quán triệt nguyên tắc này và thực hiện đồng bộ các giải pháp nêu trên để không ngừng nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới, góp phần trong xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam ngày càng chính quy hiện đại, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa./.

Tài liệu tham khảo:

- 1, 3, 4, 5. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.312, tr.272, tr.316.
2. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 10, sdd, tr.377.